

Oikeusjärjestelmävertailua ja kansainvälisiä tilastoja

Oikeudenhoidon selonteon taustamuistio

Tähän muistioon on koottu oikeusjärjestelmävertailua ja kansainvälistä tilastotietoja tuomioistuimista, syyttäjistä, oikeusavusta, ulosotosta ja rikosseuraamuksista.

Valitettavasti vertailumaat ilmoittavat tietoja tilastoviranomaille vaihtelevasti: luvut eivät välttämättä ole täysin vertailukelpoisia, niitä ei välttämättä ilmoiteta joka vuosi, tai niitä ei ilmoiteta lainkaan. Toisinaan on kyse oikeusjärjestelmän eroista, toisinaan teknisistä rajoituksista. Tällaisia eroja on pyritty avaamaan sekä oikeusjärjestelmä-luvussa, että itse vertailukuvaajien yhteydessä.

Puutteellisista tiedoista johtuen on tilastoja jouduttu hieman korjaamaan ja täydentämään. Kuvaajan nimessä oleva * -symboli tarkoittaa, että joidenkin maiden kohdalla on saatettu käyttää ilmoitettua vuotta edeltävän tai seuraavan vuoden dataa. Vaihtoehtona on ollut maan tiputtaminen pois vertailusta, tai tarkasteluvälin pienentäminen. Kaikki maat eivät välttämättä ole kaikissa kuvaajissa mukana, mikäli maa ei ole toimittanut aineistoa lainkaan. Muutokset aikavälillä on ilmoitettu absoluuttisena lukuna, ei esim. muutosprosenttina.

Vertailumaat

- Suomi sekä muut pohjoismaat Ruotsi, Tanska, Norja, Islanti
- Viro
- Saksa
- Itävalta
- Ranska
- Alankomaat
- Irlanti

Sisältö

Tuomioistuimet	2
Syyttäjä	12
Oikeusapu	17
Ulosotto	17
Rikosseuraamukset	19
Oikeusistuimet – taulukko	24

Tuomioistuimet

Vertailumaista suurimmassa osassa on voimassa civil law -järjestelmä (suom. säädösoikeus), jossa tuomioistuimet antavat tuomionsa kirjoitetun lainsäädännön pohjalta. Sen sijaan common law -maissa (suom. tapaoikeus) tuomioistuinten aiemmat päätökset määrittävät ratkaisuja. Nämä ennakkopäätökset ovat yhtä sitovia ja velvoittavia kuin lainsäädäntö. Anglosaksisissa maissa kirjoitetun lainsäädännön katsotaan ikään kuin täydentävän ennakkopäätöksiin perustuvaa järjestelmää.

On kuitenkin otettava huomioon, että myös civil law -järjestelmissä tuomioistuinten täytyy tulkita lakia tapauskohtaisesti ja esimerkiksi korkeimpien oikeuksien ennakkoratkaisut määrittävät tulevaa oikeuskäytäntöä. Kaikkia vertailumaita oikeusjärjestelmästä riippumatta yhdistää lisäksi hyvin suuri EU-oikeuden vaikutus kansalliseen lainsäädäntöön sekä oikeuskäytäntöön. Tämän vertailun maista kaikki lukuun ottamatta Irlantia ovat civil law -maita. Irlanti on common law -maa.

Seuraavaksi tarkastellaan vertailumaiden oikeusjärjestelmiä ja erityisesti tuomioistuinlaitosten rakennetta maa kerrallaan. Tarkastelu keskittyy rikos-, riita- ja hallintotuomioistuihin sekä perustuslakituomioistuihin. Erityistuomioistuimet on jätetty enimmäkseen pois myös vertailutaulukosta, koska niitä ei usein ole mahdollista sijoittaa hierarkiaan ”tavallisten” tuomioistuinten tavoin. Poikkeuksen muodostaa Saksa, jossa myös useimmat erityistuomioistuimet ovat kolmiportaisia ja näitä tuomioistuihin on esitetty taulukossa. Erityistuomioistuimilla ei ole sinänsä vaikutusta myöskään vertailussa esitettyihin tilastoihin, koska erityistuomioistuimissa käsitellään maasta toiseen melko samankaltaisia asioita. Oletettavasti maiden esittämissä datassa on mukana myös erityistuomioistuinten tilastot.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa noudatetaan civil law -järjestelmää. Suomalainen tuomioistuinlaitos koostuu ensimmäisen asteen tuomioistuimista eli kärjäoikeuksista, toisen asteen hovioikeuksista ja korkeimmasta oikeudesta, joissa käsitellään riita- ja rikosasioita. Kärjäoikeuden päätöksestä voi valittaa valitusluvan saadessaan hovioikeuteen ja vielä edelleen korkeimpaan oikeuteen, joka käyttää ylintä tuomiovaltaa. Hallinto-oikeuksien tehtävänä on antaa oikeusturvaa hallintoasioissa ja niiden päätöksistä voi luvalla valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka on ylin hallintotuomioistuin. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut eivät ole sitovia mutta ne luovat oikeuskäytäntöä, joka vaikuttaa usein tulevia samankaltaisia oikeustapauksia ratkaistaessa. Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä näkyy edelleen saksalainen vaikutus.¹

Myös **Ruotsalainen** oikeusjärjestelmä on saanut aikoinaan vahvoja vaikutteita Saksasta.² Ruotsin tuomioistuinlaitokseen kuuluu Suomen tapaan ensimmäisen asteen tuomioistuihin eli kärjäoikeuksia, toisen asteen tuomioistuihin / valitustuomioistuihin eli hovioikeuksia sekä korkein oikeus. Ruotsissa on myös hallintotuomioistuihin, mutta Suomen kaksiporaisuuden

¹ Husa, Jaakko, Nuotio, Kimmo, Pihlajamäki Heikki, Nordic Law –Between Tradition and Dynamism. Tilburg Institute of Comparative and Transnational Law Working Paper No 2008/10. s. 46.

² Husa, Nuotio, Pihlajamäki, 2008. s. 46.

sijaan Ruotsin hallinto-oikeus muodostuu kolmesta asteesta. Näitä ovat hallinto-oikeudet, kamarioikeudet ja korkein hallinto-oikeus.³

Norjassa tuomioistuinlaitos muodostuu ensimmäisen asteen tuomioistuimista eli alueoikeuksista, toisen asteen valitustuomioistuimista sekä korkeimmasta oikeudesta.⁴ Norjassa ei ole lainkaan hallintotuomioistuimia ja viranomaispäätöksiin liittyvien tapausten tuomioistuin käsittely ei täten poikkea muiden tapausten käsittelystä.⁵

Tanskan tuomioistuinlaitoksessa ensimmäisen asteen tuomioistuimia ovat alueelliset oikeudet, maarekisterioikeus sekä Grönlannin ja Färsaarten tuomioistuimet. Toisen asteen tuomioistuimia on kaksi ja ne on jaettu maantieteen perusteella itäiseen ja läntiseen. Ylintä tuomiovaltaa käyttää korkein oikeus. Grönlannin tuomioistuimet valittavat suoraan korkeimpaan oikeuteen, kun taas Färsaarten tuomioistuimen tapausten jatkokäsittely tapahtuu itäisessä toisen asteen tuomioistuimessa. Tanskassa ei ole hallinto-oikeudellisia tuomioistuimia.⁶

Vertailumatassa Tanskan luvut esimerkiksi tuomioistuintapauksissa per tuomarit ja tuomioistuintapauksissa per tuomioistuinten muu henkilökunta ovat todella korkeita verrattuna muihin maihin. Tämä voi selittyä sillä, että tanskalaisissa tuomioistuimissa käsitellään paljon sellaisia asioita, jotka ovat muissa vertailumaissa hallintopäätöksiä tai muuten tuomioistuinten päätäntävällän ulkopuolella. Esimerkiksi vuonna 2020 suurin osa, peräti 43 prosenttia Tanskan alueoikeuksien tuomioistuinpäätöksistä on ulosottopäätöksiä. Perinteisiä rikos- ja siviiliasioita on yhteensä vain 34 prosenttia tapauksista. 14 prosenttia tapauksista on notaaripalveluita, joihin lukeutuvat esimerkiksi testamenttiasiat ja kaupanvahvistukset. Seitsemän prosenttia tapauksista on jäämistöasioita. Loput tapaukset ovat esimerkiksi insolvenssiasioita.⁷

Islannin tuomioistuinlaitokseen kuuluvat ensimmäisen asteen alueoikeudet, joiden päätöksistä voi valittaa toisen asteen valitustuomioistuimeen. Joissain tapauksissa on mahdollista saada valituslupa, jonka avulla on mahdollista saada asiansa käsiteltäväksi vielä korkeimpaan oikeuteen. Useimmiten kuitenkin toisen asteen tuomioistuimen ratkaisu on lopullinen.⁸ Norjan ja Tanskan tavoin Islannissakaan ei ole hallintotuomioistuimia.

Pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden oikeusjärjestelmissä on joitain tunnusomaisia piirteitä, jotka yhdistävät näitä maita ja erottavat niitä muista. Esimerkiksi henkilön tuloihin progressiivisesti suhtautuvien päiväsakkojen antamisen katsotaan olevan pohjoismainen keksintö.⁹ Pohjoismaisille oikeusjärjestelmille ominaista on myös se, ettei niissä ole erillisiä perustuslakituomioistuimia.

³ Government Offices of Sweden, Swedish Courts. [<https://www.government.se/government-agencies/swedish-courts/>]

⁴ Frostating Lagmannsrett, The Hierarchy of the Courts. [<https://www.frostating.no/english/english-about/courts-of-norway/>]

⁵ Husa, Nuotio, Pihlajamäki, 2008. s. 12.

⁶ Husa, Nuotio, Pihlajamäki, 2008. s. 12.

⁷ Danmarks Domstole, A Closer Look at the Courts of Denmark. s. 11.

⁸ Government of Iceland, The Judicial System in Iceland. [<https://www.government.is/topics/law-and-order/the-judicial-system-in-iceland/>]

⁹ Husa, Nuotio, Pihlajamäki, 2008. s. 37.

Virolainen tuomioistuinlaitos koostuu ensimmäisen asteen maakuntakohtaisista oikeuksista, toisen asteen tuomioistuimista sekä korkeimmasta oikeudesta. Lisäksi on ensimmäisen asteen hallinto-oikeuksia. Virolaisen oikeusjärjestelmän erikoisuus on korkeimman oikeuden toimialakenttä, johon kuuluu rikos- ja riita-asioiden korkeimman tuomiovallan lisäksi korkein tuomiovalta myös hallintoasioissa. Toisin sanoen hallinto-oikeudessa olleen tapauksen mahdollinen jatkokäsittely tapahtuu korkeimmassa oikeudessa. Virossa myös perustuslakituomioistuimen tehtävät ovat osa korkeinta oikeutta.¹⁰

Saksa on suuri liittovaltio ja näin ollen sen oikeusjärjestelmä on hyvin monitasoinen moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna. Tuomioistuimia on niin kunnallisella, osavaltioillisella kuin liittovaltiollisella tasollakin ja niitä on yhteensä yli 800. Yleistuomioistuimia on kolmella asteella ja ensimmäisen asteen tuomioistuimista pienimmät kattavat vain muutaman kunnan alueita. Hallintotuomioistuimia on myös kolmessa asteessa ja ne ovat liittovaltiotasoisia. Näiden lisäksi Saksassa on useita erityistuomioistuimia, jotka toimivat myös kolmeportaisesti. Esimerkiksi työtuomioistuimet ja sosiaaliasioihin keskittyneet tuomioistuimet ovat tällaisia. Näin ollen korkeimpia oikeuksiakin on yhteensä viisi – neljä yleisen korkeimman oikeuden lisäksi. On myös huomionarvoista, että saksalaisten tuomioistuinten valitussuhteet ovat monisyisiä eivätkä aina noudata suoraan kolmiasteista hierarkiaa. Perustuslakituomioistuimen asema Saksassa on vahva ja jokaisella osavalttiolla on oma perustuslakituomioistuimensa. Sen lisäksi on vielä liittovaltiotasoinen perustuslakituomioistuin, joka käsittelee tapauksia korkeimmalla tasolla.¹¹

Saksan tavoin myös **Itävallan** valtiomuoto on liittovaltio osavaltioineen. Kyse on kuitenkin Saksaa pienemmästä valtiosta ja myös oikeusjärjestelmä on yksinkertaisempi. Ensimmäisen asteen tuomioistuimia on kuitenkin useita erilaisia niin liittovaltio- kuin osavaltiotasollakin. Toisen asteen valitustuomioistuimia on yksi osavaltiotasoinen, samoin on korkeimman oikeuden kohdalla. Hallintotuomioistuinjärjestelmää on uudistettu Itävallassa 2010-luvulla ja nykyisellään se on kaksitasoinen. Ensimmäisen asteen tuomioistuimia on kuitenkin hallinto-oikeuksienkin puolella useita erilaisia liitto- ja osavaltiotasolla. Lisäksi on liittovaltiollinen korkein hallinto-oikeus. Saksan tavoin myös Itävallassa on kaksiportainen perustuslakituomioistuin.¹²

Vertailudatasta käy ilmi, että tuomareiden määrä on lisääntynyt Itävallassa runsaasti 2010-luvulla verrattuna muihin maihin. Tämä voisi selittyä hallintotuomioistuihin tehdyillä uudistuksilla. Kun hallintotuomioistuinten rakennetta on muutettu ja kyseisiä tuomioistuimia lisätty, on syntynyt tarve rekrytoida lisää tuomareita ratkaisemaan tapauksia.

Ranskassa tuomioistuinlaitoksen ensimmäisellä asteella on omia tuomioistuimiaan siviili- ja rikosasioille. Toisen asteen tuomioistuimia ovat valitustuomioistuimet ja ylintä tuomiovaltaa käyttää korkein oikeus. Myös hallintotuomioistuinlaitos on kolmessa asteessa ja yleisten hallintotuomioistuinten lisäksi ensimmäisellä ja toisella asteella on myös

¹⁰ Riigikohus, Estonian Court System. [<https://www.riigikohus.ee/en/estonian-court-system>]

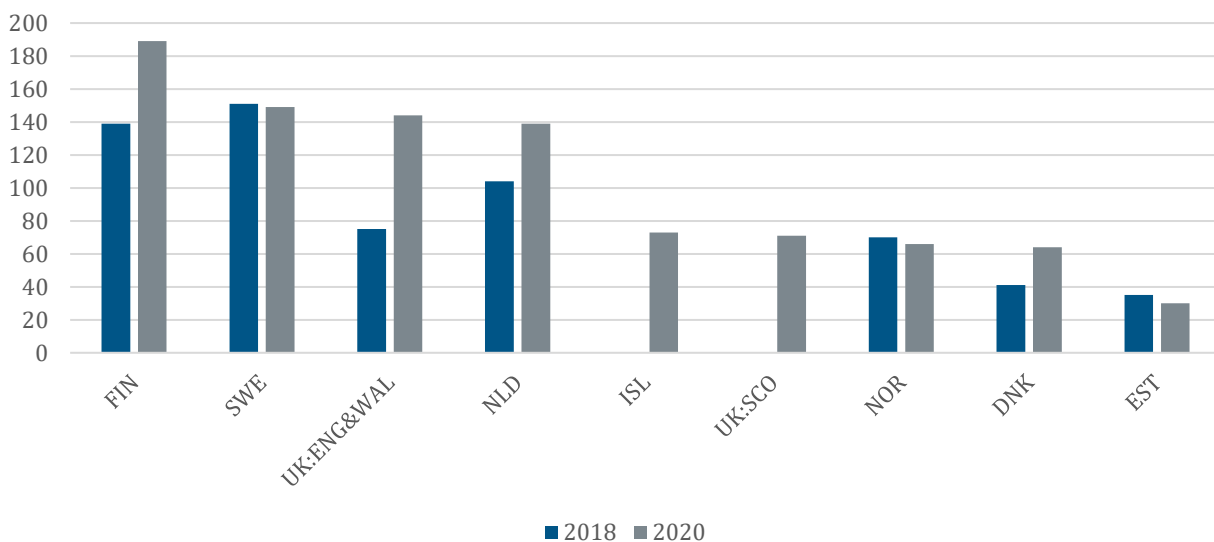
¹¹ European Justice, National Justice Systems, Germany. [https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-de-en.do?member=1]

¹² European Justice, National Justice Systems, Austria. [https://e-justice.europa.eu/16/EN/national_justice_systems?AUSTRIA&member=1]

erityishallintotuomioistuimia. Lisäksi on korkein hallinto-oikeus. Ranskassa on myös perustuslakituomioistuin.¹³

Alankomaiden tuomioistuinlaitos koostuu ensimmäisen asteen alueellisista tuomioistuimista, joista jokaisen hoidettavana on sekä kaikille yhteneväisiä sektoreita, että omia tietyn tuomioistuimen vastuulla olevia erityissektoreita, joista jokaisen tuomioistuimen hallitus saa itse päättää. Esimerkiksi hallinto-oikeudellisia asioita käsitellään kaikissa ensimmäisen asteen tuomioistuimissa. Toisen asteen tuomioistuimet on jaettu alueittain. Useimmissa tapauksissa toisen asteen tuomiosta voi vielä valittaa korkeimpaan oikeuteen, joka käyttää ylintä tuomiovaltaa.¹⁴ Alankomaissa on myös ensimmäisen asteen erityishallintotuomioistuin ja se käsittelee osan hallinto-oikeudellisista asioista. Lisäksi on korkein hallinto-oikeus.¹⁵ Perustuslakituomioistuinta ei ole.

Irlanti on vertailumaista ainoa, jossa vallitsee common law -oikeusjärjestelmä. Tuomioistuinlaitokseen kuuluvat ensimmäisen asteen tuomioistuimet, joita on kolmea erilaista, toisen asteen valitustuomioistuin sekä korkein oikeus. Maassa ei ole hallinto-oikeuksia eikä perustuslakituomioistuinta. Erityistuomioistuimet toimivat yleistuomioistuinten rinnalla.¹⁶

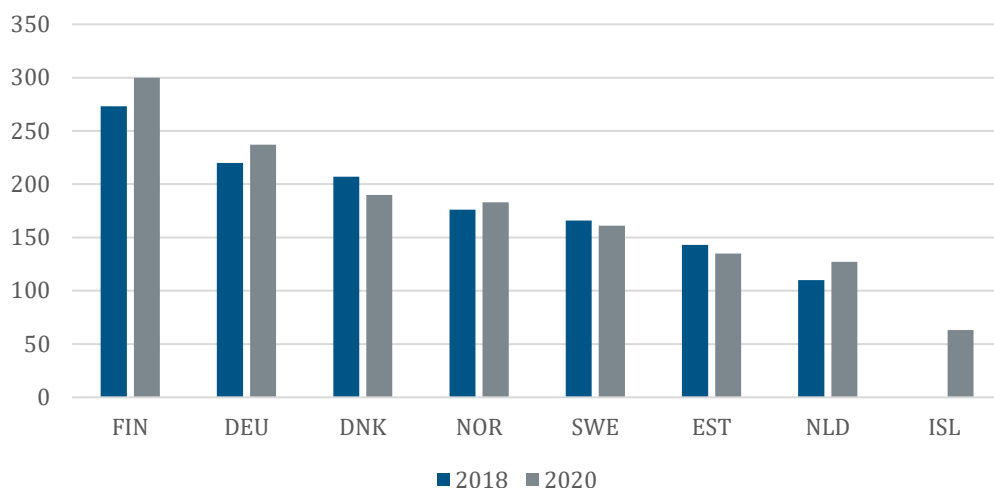
Kuvio 1 Käsittelyajat päivinä, rikosasiat (1. oikeusasteen) tuomioistuimissa (Lähde: CEPEJ)

¹³ European Justice, National Justice Systems, France. [https://e-justice.europa.eu/16/EN/national_justice_systems?FRANCE&member=1]

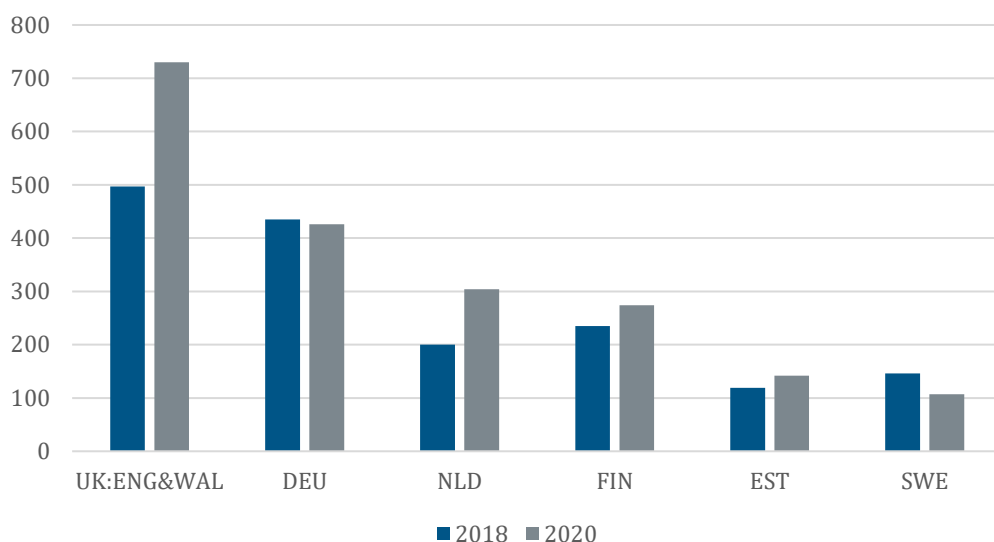
¹⁴ European Justice, National Justice Systems, the Netherlands. [https://e-justice.europa.eu/16/EN/national_justice_systems?NETHERLANDS&member=1]

¹⁵ Government of the Netherlands, The Dutch Court System. [<https://www.government.nl/topics/administration-of-justice-and-dispute-settlement/the-dutch-court-system>]

¹⁶ Courts.ie, What the Courts Do. [

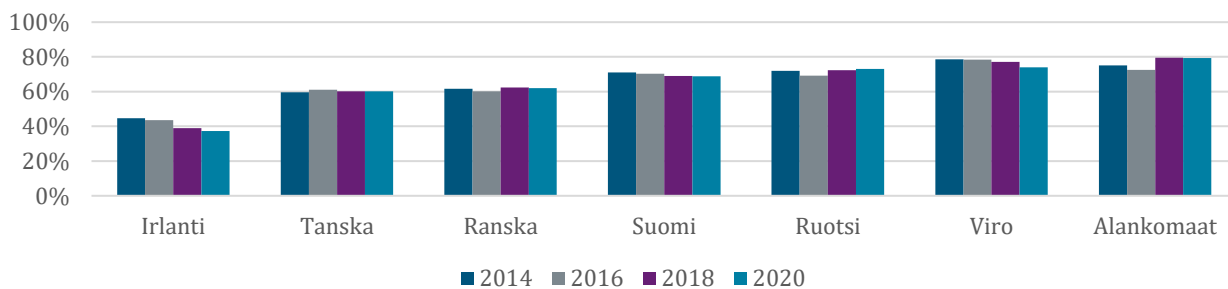
Kuvio 2 Käsittelyajat päivinä, siviiliasiat (1. oikeusasteen) tuomioistuimissa (Lähde: CEPEJ)

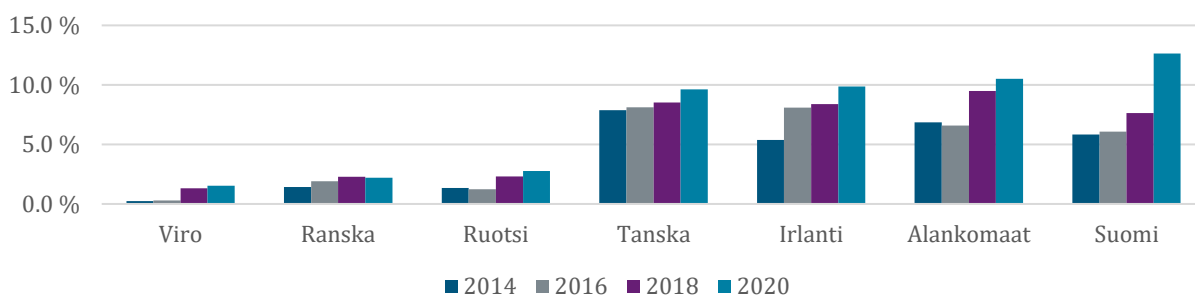
Kuvio 3 Käsittelyajat päivinä, hallinto-oikeudet (Lähde: CEPEJ)

Kuviot 1, 2 ja 3 havainnollistavat käsittelyaikoja eri maiden tuomioistuimissa. Kuvioista ilmenee, että Suomessa on vertailumaista pisimmät käsittelyajat rikos- ja siviiliasioissa. Hallinto-oikeuksissa käsittelyajat ovat verrokkimaiden keskitasoa. Varsinkin rikosasioiden käsittelyajat pitenivät 2018-2020 – myös Suomessa.

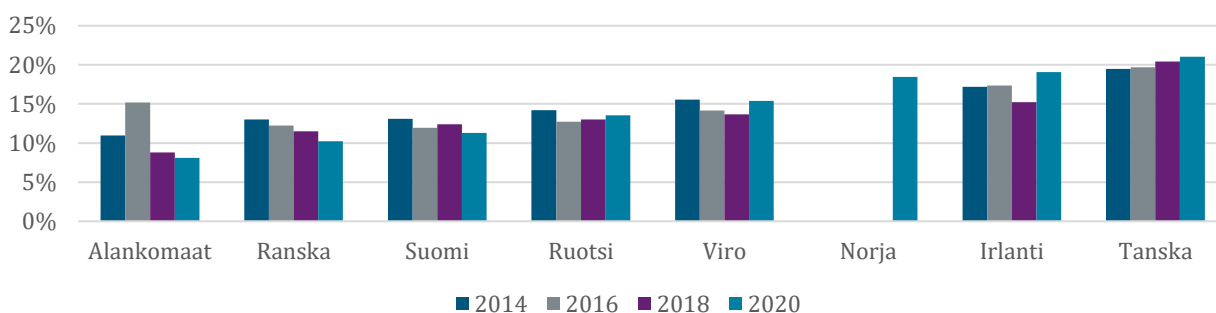
Bruttopalkat

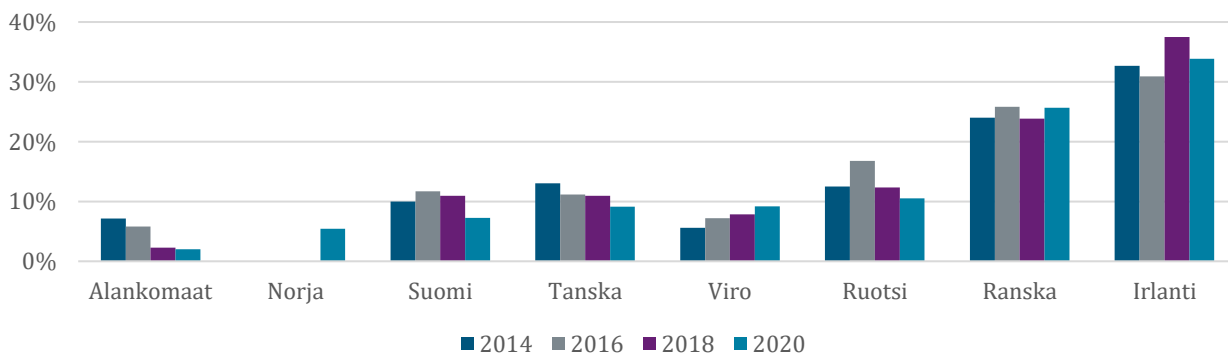
Tietokoneistuminen

Kiinteistöt (vanhat ja uudis-)

Muut kulut

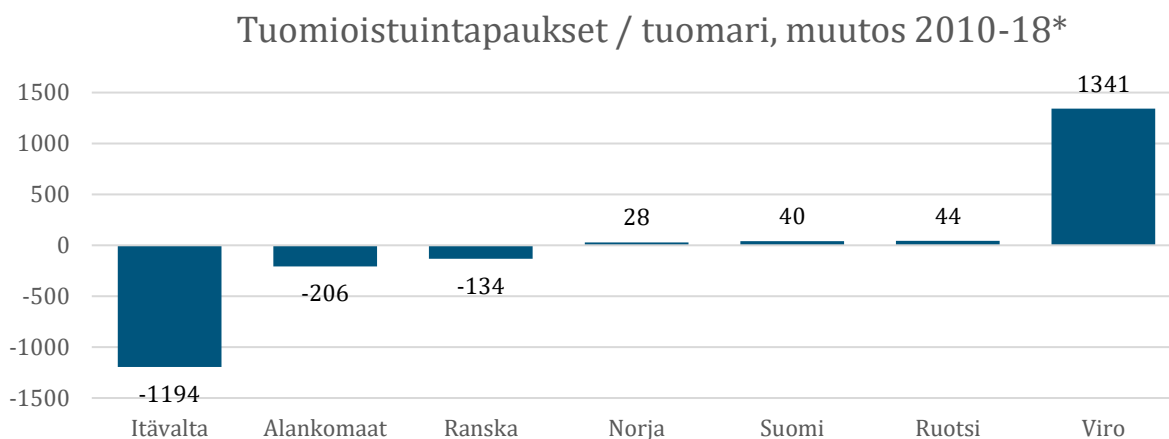
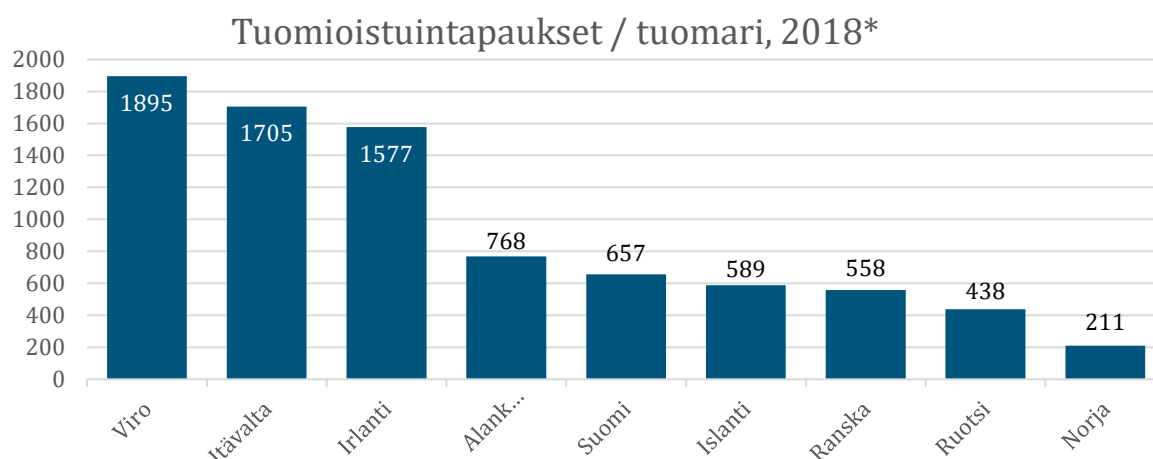

Kuviot 4, 5, 6 ja 7 Tuomioistuinten budjettien jakautuminen % maittain (Lähde: CEPEJ)

Kuvioissa 4, 5, 6 ja 7 havainnollistetaan palkkojen, ICT-investointien sekä kiinteistökulujen osuuksia eri maiden tuomioistuinten budjeteista. Muut kulut ovat tässä se osuus, mikä ei kuulu näihin kolmeen kategoriaan. Kuvioista ilmenee, että Suomi ei erotu budjettirakenteeltaan merkittävästi verrokkimaiden keskiarvosta – poikkeuksena ICT-panostukset vuonna 2020.

Tietokoneistuminen-kuvaajassa erottuu hyvin eri maiden panostukset IT-kehitykseen. CEPEJ:n tilastoissa maat jaetaankin muutamaan eri luokkaan kehitysasteen perusteella (kehittymätön, kehittyvä, valmis). Viron ICT kehittämis- ja ylläpitokulut on budjetoitu erilliselle virastolle (www.rik.ee) ja ne eivät ole mukana luvuissa. Viron ICT-budjetti on kuitenkin kasvussa ja maa on saanut investointeihin tukea myös komissiolta. Ranskassa on vuosina 2014-2016 toteutettu isoja ICT-projekteja oikeuslaitoksen laadun ja tehokkuuden parantamiseksi, ja maassa pyritään edistämään digitalisaatiota myös lainsäädännöllä. Ruotsissa on käynnistetty lainsäädäntöaloite oikeuslaitoksen digitalisointiin liittyviin haasteisiin vastaamiseksi ja ICT-menot ovat vuosina 2014-2018 lähes kaksinkertaistuneet. Erot muissa kuluissa selittyvät ainakin osittain erilaisilla tilastointikäytännöillä.

Virossa bruttopalkkoihin kuluu suuri osa budjetista, vaikka maan palkkataso on EU:n keskiarvoa pienempi. Irlannissa asia on päinvastoin, tosin maassa ”muut kulut” ovat suuret, ja esimerkiksi työnantajamaksuja tai muita työntekijöihin liittyviä kuluja saatetaan luokitella eri maissa eri tavoin.

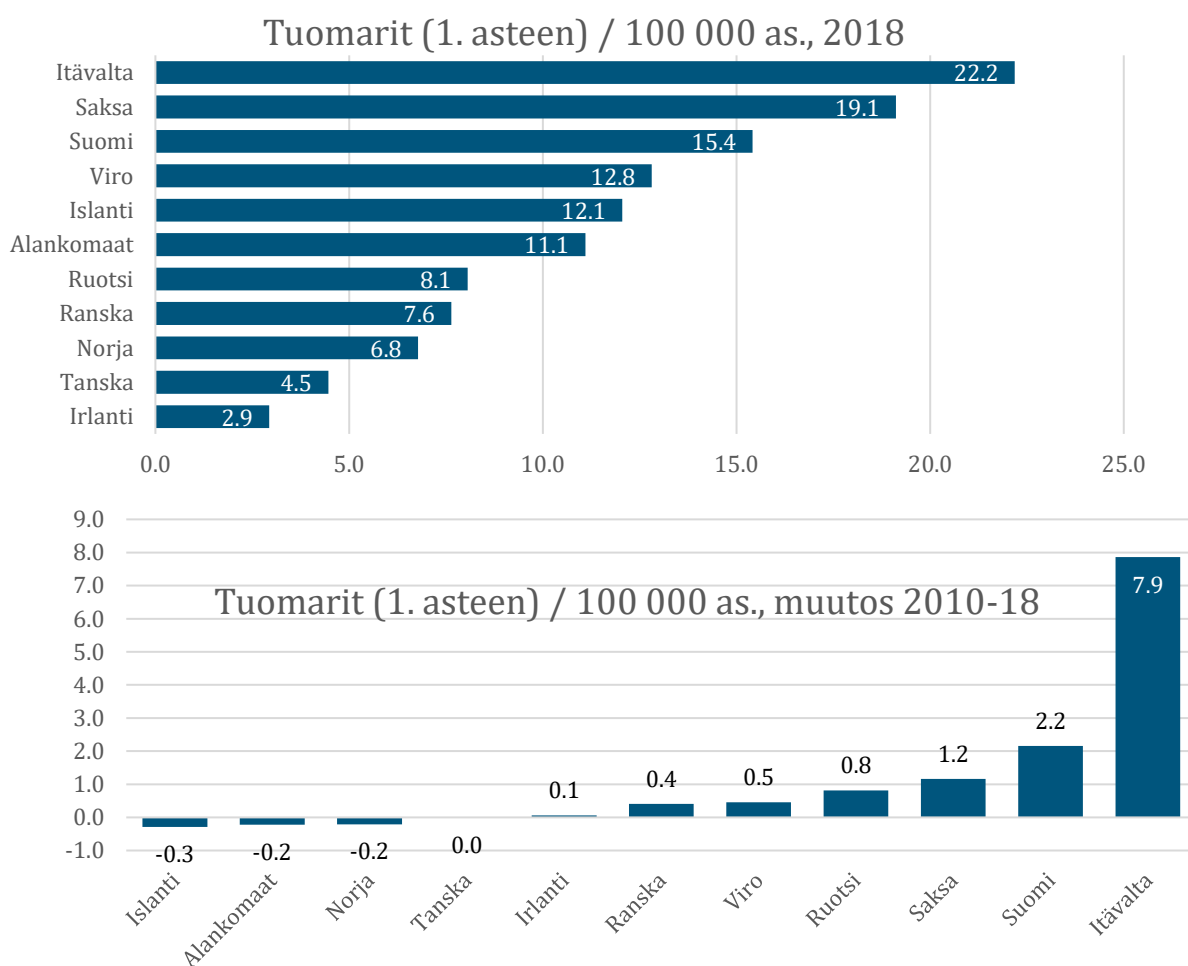

Kuviot 8 ja 9 Tuomioistuintapaukset (1. oikeusasteen) ja tuomarit (Lähde: CEPEJ)

Maiden toimittavat luvut tuomioistuintapauksista (kuviot 8 ja 9) eroavat toisistaan huomattavasti ja eivät ole täysin vertailukelpoisia. Viro, Itävalta ja Irlannin korkeat luvut selittyvät todennäköisesti erilaisella työnjaolla tuomioistuinten ja muiden viranomaisten kesken.

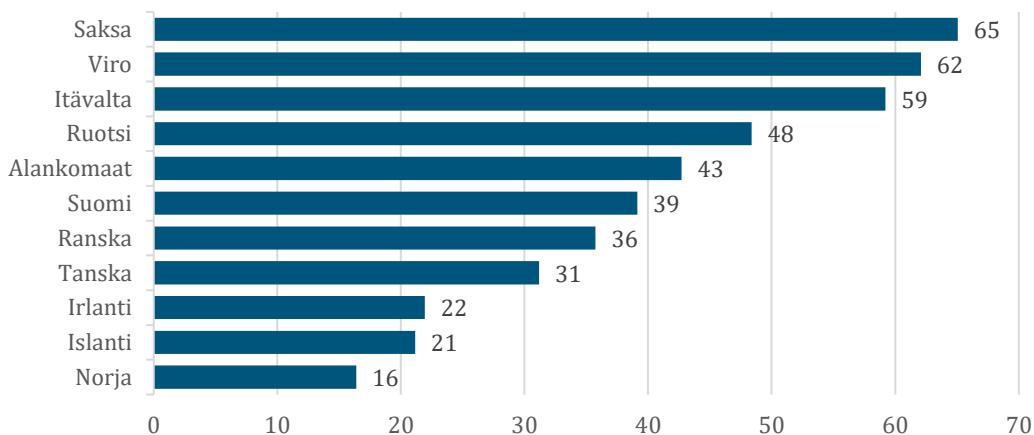
Erityisesti Itävallan ja Alankomaiden CEPEJille toimittama data tuomioistuimiin saapuvista tapauksista vaihtelee vuodesta toiseen varsin paljon. Alankomaissa on toteutettu 2014-16 lakimuutos, jossa osa liikenneasioista siirrettiin pois tuomioistuimilta. Tuomareiden määrässä ei näissä maissa ole ollut merkittäviä muutoksia.

Suomessa on kuvioden 10 ja 11 perusteella vertailumaiden keskiarvoa enemmän tuomareita per väestö. CEPEJ:n tilastoissa on Suomen ja usean muun maan kohdalla on erikseen mainittu turvapaikanhakuprosesseihin liittyvien tapausten kasvu. Suomessa tuomarien määrä on kasvanut verrokkimaista toiseksi eniten 2010-2018.

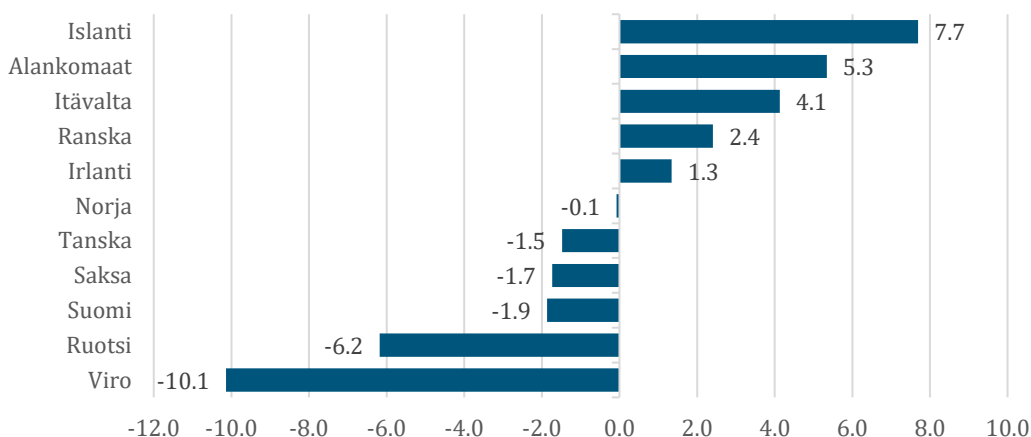

Kuviot 10 ja 11 Tuomareita (1. oikeusasteen) per 100 000 asukasta (Lähde: CEPEJ & Eurostat)

Tuomioistuinten muu henkilökunta (per 100 000 as.) 2020

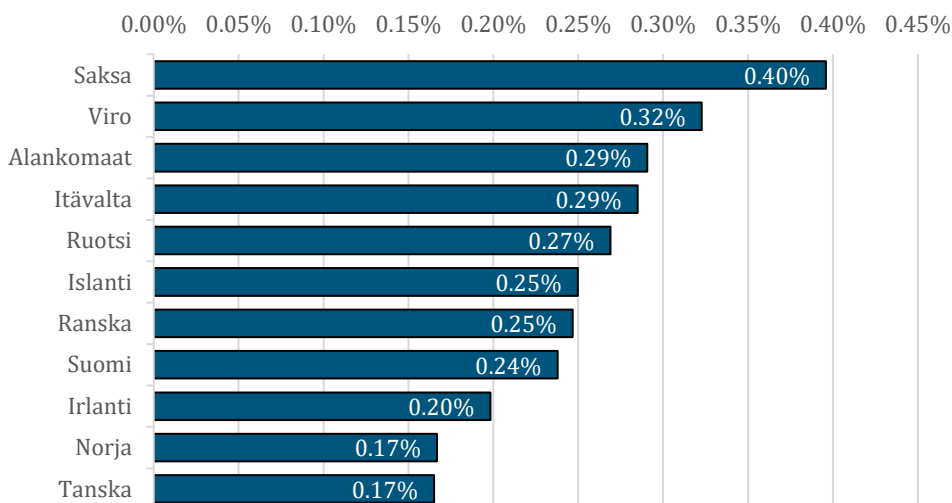
Tuomioistuinten muu henkilökunta (per 100 000 as.) muutos 2010-21

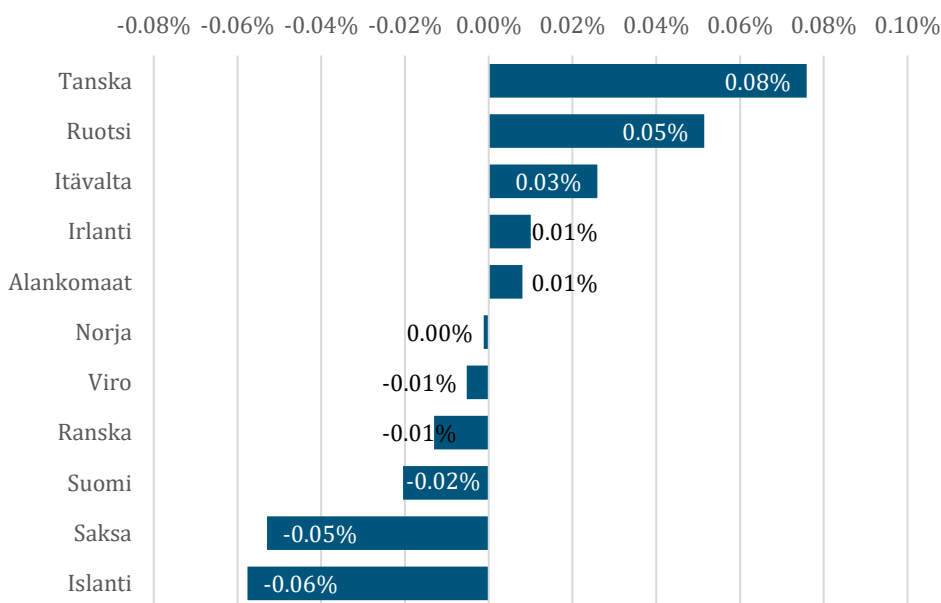
Kuviot 12 ja 13 Tuomioistuinten muu henkilökunta per 100 000 asukasta (Lähde: CEPEJ & Eurostat)

Kuviosta 12 ja 13 ilmenee, että tuomioistuinten muuta henkilökuntaa on Suomessa liki vertailumaiden keskiarvon. Kuvioiden 12 ja 13 lukuihin kuuluvat myös tuomioistuinten Rechtspfleger-tyyppiset työntekijät (erit. Saksa, Itävalta, Tanska, Viro) ja tuomarien assistentit. Rechtspfleger-termillä tarkoitetaan virkahenkilöitä, jotka tekevät päätöksiä tuomioistuimissa ja Saksassa myös syyttäjälaitoksissa.

Tuomioistuinten budjetti / BKT (2020)

Tuomioistuinten budjetti / BKT, muutos (% yks., 2011-2020)

Kuviot 14 ja 15 Tuomioistuinten budjetti suhteessa bruttokansantuotteeseen (Lähde: CEPEJ & Eurostat)

Kuvioista 14 ja 15 ilmenee, että bruttokansantuotteeseen suhteutettuna Suomessa tuomioistuinten budjetti on neljän pienimmän joukossa. Budjetin osuus on 2011-2020 hieman pienentynyt.

Tuomioistuimien budjetti suhteessa BKT:hen on pienin Tanskassa. Myös tuomareiden määrä asukasta kohti on huomattavan pieni (alle puolet Suomeen verrattuna). Maassa on oltu huolestuneita tuomioistuinten henkilöstömäärästä. (ks. Euroopan komission oikeusvaltiokertomus 2020, Tanska).

Syyttäjä

Ruotsi

Ruotsissa esitutkintaa johtaa pääsääntöisesti syyttäjä, ellei kysymyksessä ole luonteeltaan yksinkertainen rikos. Syyttäjä tai poliisi voi päättää esitutkinnan aloittamisesta Ruotsin oikeudenkäymiskaaren (Rättegångsbalk[1], RB) 23 luvun 3 §:n mukaan. Jos esitutkinnan on aloittanut poliisi, eikä kyseessä ole yksinkertainen rikos, syyttäjä ottaa sen johdettavakseen heti, kun rikosasiassa voidaan nimetä epäilty. Sitä, milloin kyseessä on yksinkertainen rikosasia, ei määritellä laissa, vaan ylimmän syyttäväviranomaisen ja poliisiviranomaisen määräyksissä ja suuntaviivoissa. Syyttäjä johtaa esitutkintaa myös muissa tapauksissa, jos se erityisistä syistä on perusteltua (RB 23 luku 3 §). RB 23 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan kun esitutkintaa johtaa syyttäjä, hän voi käyttää siinä apunaan poliisiviranomaista. Syyttäjä voi myös määrätä poliisimiehen suorittamaan esitutkintaan kuuluvan toimenpiteen, jos se on toimenpiteen luonne huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

Tanska

Rikosten tutkimisesta vastaa Tanskassa poliisi (lov om politiets virksomhed, 2 §). Syyttäjien ja poliisin tehtävistä, organisaatiosta ja yhteistyöstä säädetään tarkemmin oikeudenhoitolaissa (lov om rettens pleje[2]). Tanska on jaettu 12 poliisipiiriin, joiden yhteydessä useimmat syyttäjät toimivat. Poliisipiirin päällikkö (politidirektør) on samalla kyseisen syyttäjäyksikön johtaja. Poliisipiirien toimintaa valvovat valtiosyyttäjien toimistot, ja ylin viranomaisen syyttajaorganisaatiossa on valtakunnansyyttäjän toimisto (99 §).

Oikeudenhoitolain 96 §:n mukaan syyttäjien tehtävänä on yhteistyössä poliisin kanssa nostaa ja ajaa syytteitä kyseisessä laissa säädetyn mukaisesti. Syyttäjinä toimivat oikeudenhoitolain 95 §:n mukaan valtakunnansyyttäjä (rigsadvokat), alueelliset syyttäjät (statsadvokat) ja poliisipiirien päälliköt (politidirektør). Syytteen nostamisesta päättävät pääsääntöisesti poliisipiirien päälliköt (719 §). Tanskassa syyttäjillä on valvova rooli suhteessa poliisiin. Alueelliset syyttäjät valvovat poliisipiirien toimintaa rikosasioiden käsittelyssä ja käsittelevät valitukset, jotka koskevat poliisijohtajien tekemiä päätöksiä (101 §:n 2 momentti).

Syytteen ajamisesta tuomioistuimessa vastaava taho määräytyy oikeusasteen mukaan. Lain 103 §:n mukaan alioikeudessa (byrette) syytteen ajavat lähtökohtaisesti poliisipiirien päälliköt tai heidän palveluksessaan olevat syyttäjät (offentlige anklagere). Toisen asteen tuomioistuimessa (landsret) syytteen ajavat alueelliset syyttäjät (101 §) ja korkeimmassa oikeudessa (højesteret) valtakunnansyyttäjä (99 §).

Alankomaat

Alankomaissa syyttäjä vastaa siitä, että poliisi tutkii epäillyn rikoksen asianmukaisesti. Syyttäjällä on myös toimivalta antaa poliisille määräyksiä. Poliisi vastaa käytännön tutkinnasta, mutta erityisesti laajoissa tutkinnoissa syyttäjä on aktiivisesti mukana ja suunnittelee yhdessä poliisin kanssa tutkintastrategiaa. Pakkokeinojen käyttämiseksi lupaa haetaan yleisimmin tuomioistuimelta. Useissa tapauksissa poliisin tulee myös saada syyttäjältä lupa esitutkintatoimenpiteen suorittamiseen. Syytteen nostamisesta ja ajamisesta vastaa syyttäjä.

Rikosten tutkimisesta ja syyttämisestä sekä poliisin ja syyttäjän toimivallasta säädetään tarkemmin rikosprosessilain[3] toisen osion 1–3 luvuissa 140–159 §:issä.

Saksa

Saksassa syyttäjällä on velvollisuus käynnistää tutkinta heti, kun hänen tietoonsa tulee mahdollinen rikos, joka ei ole asianomistajarikos (rikosprosessilain[4] 160 §). Syyttäjä voi päättää rikosasiasta tiedon saatuaan, suorittaako hän tutkintaa itse, tai vaatia poliisia tekemään sen (160 §). Syyttäjä voi pyytää apua asian selvittämisessä lain 161 §:n mukaan poliisin lisäksi miltä tahansa muulta viranomaiselta. Poliisilla on velvollisuus lähettää syyttäjälle kaikki heillä olevat tiedot viivytyksettä (163 §). Poliisin tulee noudattaa syyttäjän vaatimuksia ja määräyksiä asian tutkinnassa. Käytännössä syyttäjien toimintatavat voivat poiketa Saksassa osavaltioittain, sillä syyttäjiä koskevat tarkemmat määräykset ja ohjeet ovat osavaltiokohtaisia.

Viro

Virossa syyttäjä johtaa oikeudenkäyntiä edeltävää vaihetta (kohtueelne menetlus), varmistaa tutkinnan lainmukaisuuden ja tehokkuuden sekä ajaa syytteen tuomioistuimessa rikosprosessilain[5] 30 §:n mukaisesti. Syyttäjällä on toimivalta toisaalta myös suorittaa prosessuaalisia toimenpiteitä, jos tarpeellista, sekä mm. antaa määräyksiä tutkintaa suorittaville viranomaisille, olla läsnä tutkintatoimenpiteiden suorittamisessa ja tulla tarvittaessa väliin sekä päättää esitutkinta (rikosprosessilain 213 §). Tutkintaa suorittavat viranomaiset on määritelty erikseen; näitä ovat mm. poliisi ja rajavartiolaitos. Tutkintaa suorittavat viranomaiset toteuttavat esitutkintatoimenpiteitä itsenäisesti, ellei toimenpiteen suorittamisen edellytyksenä ole tuomioistuimen antama lupa taikka syyttäjän antama lupa tai määräys (212 §). Toimenpiteitä, joista syyttäjä päättää, ovat mm. erät pakkokeinot, kuten säilöön ottaminen (131 §) ja tarkkailutoimien aloittaminen (126 §).

Norja

Norjassa syyttäjälaitos kuuluu oikeus- ja valmiusministeriön hallinnonalalle. Syyttäjälaitokseen kuuluu Valtakunnansyyttäjänvirasto, kymmenen alueellista valtionsyyttäjänvirastoa, kansallinen valtionsyyttäjänvirasto sekä 12 poliisiipiiriä.

Syyttäjälaitoksessa on kolme tasoa: valtakunnansyyttäjä, valtionsyyttäjä ja syyttäjäviranomainen poliisissa. Valtionsyyttäjäalueet, kansallinen valtionsyyttäjänvirasto, valtakunnansyyttäjänvirasto ja taloudellisiin ja ympäristörikoksiin keskittynyt virasto (Økokrim) muodostavat Korkeamman syyttäjäviranomaisen (den høyere påtalemyndighet).

Norjassa esitutkinnan toimittaa poliisi. Esitutkintaa johtaa kuitenkin poliisissa toimiva ja juristin koulutuksen saanut syyttäjäviranomainen (polisjurist), joka suorittaa myös syyteharkinnan ja toimii syyttäjänä ensimmäisessä oikeusasteessa. Syyttäjällä on myös oikeus antaa poliisille esitutkinnan aikana tutkinnan toimittamista koskevia määräyksiä. Norjan kuningas voi myös päättää, että vanhempi poliisi tai muu laissa tarkoitettu poliisi toimii syyttäjäviranomaisen jäsenenä syyttäjälle annetuin toimivaltuuksin, vaikka hänellä ei olisi juristin tutkintoa. Suurimmassa osassa tapauksista syyttäjänä toimii poliisin syyttäjäviranomainen, mutta vakavimpia rikoksia koskevissa tapauksissa päättää alueelliset syyttäjänvirastot tai valtakunnansyyttäjä.

Valtionsyyttäjä johtaa syyttäjien toimintaa poliisiipiireissä. Valtionsyyttäjät valvovat myös poliisialueiden esitutkintaa ja syyttäjätöimintää, käsittelevät valitukset poliisissa toimivien

syyttäjänviranomaisten tekemistä päätöksistä, päättävät nostetaanko vakavissa rikoksissa syyte ja ajavat syytettä tuomioistuimessa.

Ylimmäinen vastuu rikosasioiden käsittelystä on valtakunnansyyttäjällä. Valtakunnansyyttäjä ohjaa ja johtaa syyttäjien toimintaa. Valtakunnansyyttäjä voi päättää syytteen nostamisesta, mutta syytettä ajavat kuitenkin käytännössä alueelliset syyttäjäviranomaiset. Valtakunnansyyttäjänvirasto vastaa myös resurssiohjauksesta ja hallinnosta valtiosyyttäjänvirastoissa.

Norjassa ei ole erillistä lakia syyttäjälaitoksesta, vaan syyttäjälaitoksen tehtävistä säädetään pääosin rikosprosessilain (straffeprosessloven) 7 luvussa.

Islanti

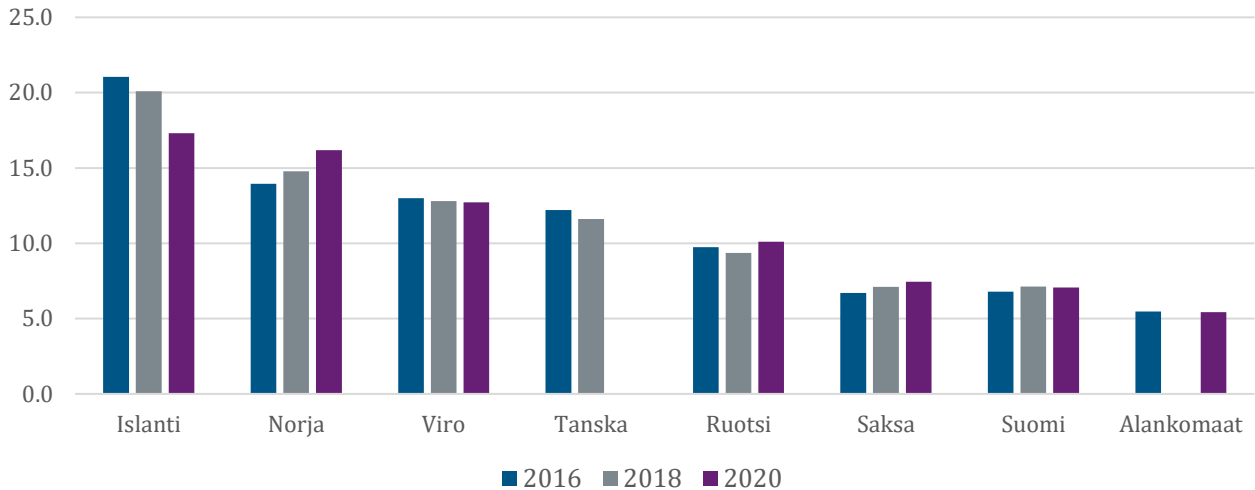
Islannissa syyttäjinä toimivat ylintä syyttäjävaltaa käyttävä syyttäjälaitoksen johtaja (The Director of Public Prosecutions), aluesyyttäjät (The District Prosecutor) sekä poliisipiirien päälliköt (The District Commissioners of Police). Syyttäjien tehtävänä on yhteistyössä poliisin kanssa varmistaa, että rikoksentekijöille langetetaan lain määräämät rangaistukset (rikosprosessilaki 18 §). Aluesyyttäjät toimivat syyttäjinä vakavissa rikosasioissa.

Islannissa esitutkintaa suorittaa poliisi. Syyttäjät päättävät, suoritetaanko esitutkinta vai ei. Aluesyyttäjät voivat antaa poliisille ohjeita ja määräyksiä tai ottaa tutkinnanjohtajan roolin niiden juttujen tutkinnassa, joissa he toimivat syyttäjinä (rikosprosessilaki 52 §). Syyttäjien on huolehdittava tutkinnan kohteena olevien perusoikeuksien suojelusta ja valvottava rikosprosessilain mukaisia ohjeita tapausten tutkinnassa.

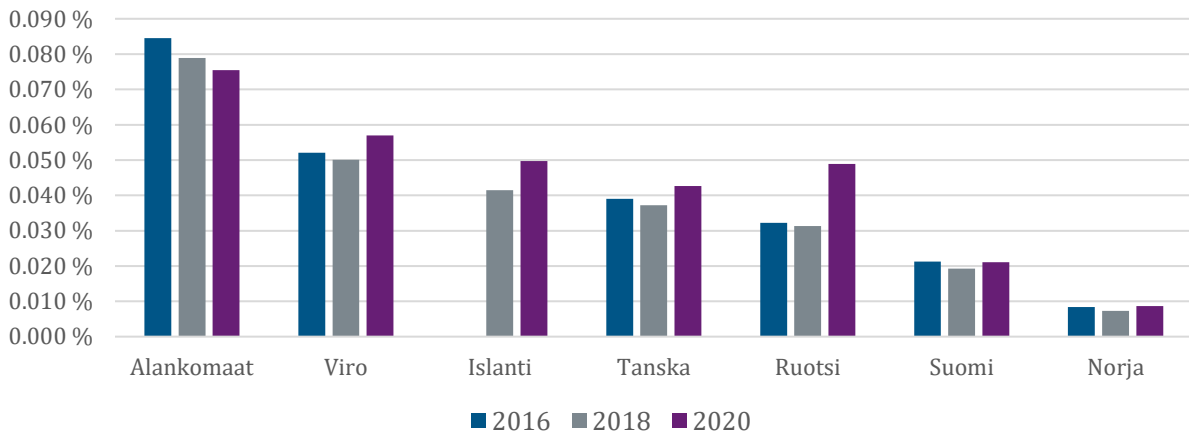
Aluesyyttäjät toimivat aina tutkinnanjohtajina vakavissa talousrikoksissa sekä poliisin tekemäksi epäillyissä sekä poliisia ja julkista valtaa vastaan tehdyissä rikoksissa (Poliisilaki 8 ja 35b §). Lisäksi aluesyyttäjät hoitavat rahanpesun selvittely-yksikköä ja menettelyjä tapauksissa, jotka koskevat rikollisesta toiminnasta saadun laittoman voiton takaisinperimistä ja menetetyksi tuomitsemista.

Islanti on jaettu 9 poliisipiiriin, joita johtaa poliisipiirien johtajat. Poliisipiirien johtajat tutkivat ja toimivat syyttäjinä niissä asioissa, jotka eivät kuulu aluesyyttäjien toimivaltaan (rikosprosessilaki 24 §). Poliisipiirien johtajat voivat päättää tiettyjä asioita sakkomenettelyssä tuomatta niitä syytteeseen edellyttäen, että on tunnustettu ja sakolla sovitettavissa, esimerkiksi useimmissa liikennejutuissa ja vähäisissä huumausainerikoksissa (rikosprosessilaki 148 §).

Syyttäjälaitoksen johtaja valvoo sekä syyttäjiä että esitutkintaa ja poliisien toimintaa ja poliisi- ja piirisyyttäjien suorittamaa syyttäjävallan täytäntöönpanoa. Syyttäjälaitoksen johtajalla on toimivaltaa määrätä tarkemmin aluesyyttäjien ja poliisipiirien johtajien välisestä työnjaosta (rikosprosessilaki 20-21 §).

Kuvio 16 Syyttäjien määrä per väestö (100 000 asukasta) (Lähde: CEPEJ & Eurostat)

Kuvio 17 Syyttäjälaitoksen budjetti per bruttokansantuote (Lähde: CEPEJ & Eurostat)

Kuvioista 16 ja 17 ilmenee, että Suomessa on vähän syyttäjiä suhteessa vertailumaihin. Ja tämä ilmenee myös syyttäjälaitoksen budjetissa, joka on Norjan jälkeen toiseksi pienin.

Taulukko 1 Saapuneet asiat per syyttäjä (Lähde: CEPEJ)

	2010	2012	2014	2016	2018	2020*
Alankomaat	270	284	263	205	NA	78
Islanti	NA	71	NA	97	98	NA
Norja	710	642	NA	472	413	80
Ruotsi	658	524	517	475	513	114
Saksa	880	875	875	946	836	118
Suomi	227	211	233	216	232	36
Tanska	227	320	292	248	705	NA
Viro	NA	NA	190	NA	161	14

Taulukko 2 Saapuneet asiat per muu henkilökunta (Lähde: CEPEJ)

	2010	2012	2014	2016	2018	2020*
Alankomaat	55	56	56	51	NA	18
Norja	NA	NA	NA	NA	4 904	NA
Ruotsi	1 483	1 260	1 200	993	1 071	228
Saksa	447	445	400	453	410	60
Suomi	502	494	545	599	555	101
Tanska	NA	NA	438	461	1 035	36
Viro	NA	NA	405	NA	305	27

*Taulukoissa 1 ja 2 ilmenevä asiamäärien väheneminen vuonna 2020 johtuu CEPEJ:n tilastoinnin muutoksesta. Vuodesta 2020 alkaen syyttäjien käsittelemiä tuomioistuinten ulkopuolella tapahtuvia sakkomenettelyjä ei enää tilastoida osaksi syyttäjänasioiden kokonaismäärää.

Tilastojen perusteella verrokkimaista vain Virolla ja Islannilla on vähemmän asioita per syyttäjä kuin Suomella. Luvut eivät ota kantaa asioiden työmäärään/vaativuuteen ja syyttäjän asialla käsitteenä voidaan tarkoittaa eri asioita.

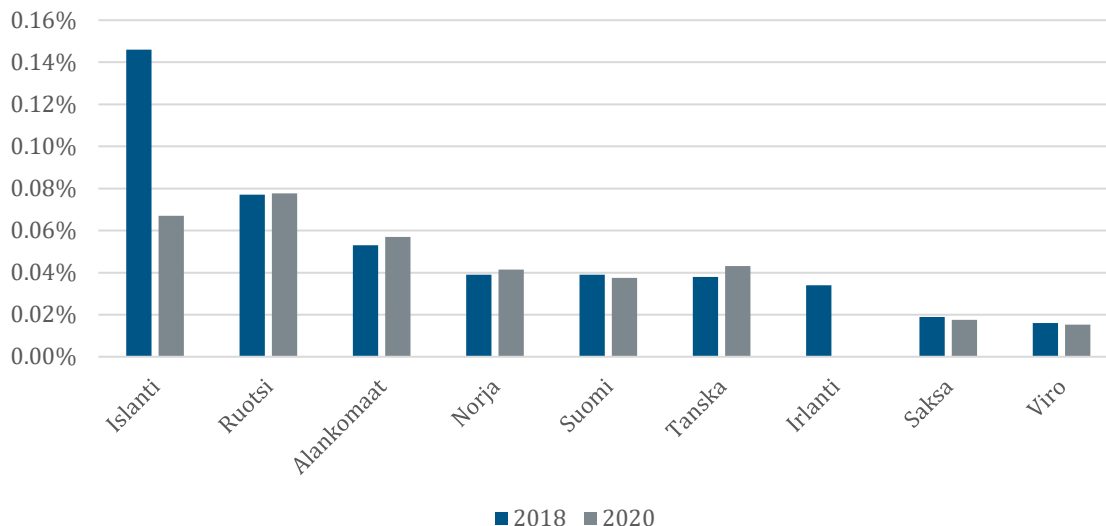
Syytettyjen kokonaismäärää väestöä kohti (taulukko 3) tarkasteltaessa Suomi sijoittuu verrokkimaista toiseksi Tanskan jälkeen. Syytettyjen määrät ovat vähentyneet tarkastelujaksolla kaikissa muissa maissa paitsi Norjassa ja Islannissa.

Taulukko 3 Syytettyjen määrä per 100 000 asukasta 2011-2018 (Lähde: UNODC)

Country	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Denmark	7 716	7 433	1 457	1 378	1 692	1 570	1 514	1 716
Finland	3 842	3 606	3 433	3 236	3 381	2 898	1 555	1 563
Norway	579	550	1 313	1 264	1 236	1 228	1 091	1 038
Netherlands	1 362	1 327	1 225	1 233	1 110	1 098	1 003	975
Sweden	1 475	1 409	914	872	860	817	835	854
Iceland	605	802	867	757	725	702	684	718
Estonia	845	791	723	656	612	647	549	479

Oikeusapu

Erilaiset kelpoisuusvaatimukset ja yksityiset vakuutusjärjestelyt tekevät oikeusaputapausmäärien ja budjettien maavertailusta hankalaa. Kuvion 18 perusteella Suomen oikeusavun budjetti on vertailumaiden keskiluokkaa.

Kuvio 18 Oikeusavun budjetti per bruttokansantuote (Lähde: CEPEJ)

Ulosotto

Ulosottojärjestelmien kansainvälinen vertailu

Tuomioiden ja muiden velvoitteiden täytäntöönpano on järjestetty Euroopan maissa monin eri tavoin, mistä syystä ulosottojärjestelmien vertailtavuus on heikkoa. Täytäntöönpanotehtävät ovat joko valtion tai muun julkisyhteisön tehtäviä tai yksityisen ammatinharjoittajan tehtäviä. Myös yksityisiä ja julkisia täytäntöönpanojärjestelmiä yhdistäviä ratkaisuja on olemassa. Valtiollisten täytäntöönpanojärjestelmien keskenkin tehtävien organisoinnissa saattaa olla merkittäviä eroavuuksia.

Lähimpänä suomalaista täytäntöönpanojärjestelmää on Ruotsi, jossa täytäntöönpanotehtävät kuuluvat Suomen tapaan valtakunnalliselle virastolle, Kruununvoudinvirastolle (Kronofogdemyndigheten). Ruotsissa virasto kuuluu finanssiministeriön hallinnonalaan, kun taas Suomessa oikeusministeriön hallinnonalaan. Velvoitteiden täytäntöönpanon lisäksi kruununvoudinvirastolle kuuluvat suomalaisesta järjestelmästä poiketen myös summaarinen velkomusprosessi (ns. maksamismääräysmenettely, jossa kruununvoudi puolueettomasti päättää velkojan oikeudesta vaatia vastaajalta maksua, häätöä tai oikeutta omaisuuteen), velkajärjestely, konkurssivalvonta ja yrityssaneeraukseen liittyvät valvontatehtävät. Lisäksi Kruununvoudinvirastolla on samoin kuin Ulosottolaitoksella velkaantumista ennaltaehkäisevää ja talousrikollisuutta torjuvaa toimintaa. Molemmissa maissa täytäntöönpanoviranomaisen päätöksistä saa valittaa tuomioistuimeen.

Taulukkoon 4 on koottu keskeisimpiä täytäntöönpanoviranomaisten tilinpäätöstietoja Ruotsista ja Suomesta vuodelta 2021. Lukuja vertailtaessa tulee ottaa huomioon Kruununvoudinviraston Ulosottolaitosta laajempi tehtäväkenttä.

Taulukko 4 Tilinpäätöstilastoja 2021

Vuosi 2021	Kruununvoudinvirasto¹⁷	Ulosottolaitos
Määrärahat	205,7 milj. €	101,5 milj. €
Henkilöstö	2 300	1 087
Maksutulot ¹⁸	144 milj. €	83,7 milj. €
Perintätulos	1,2 mrd. €	1,2 mrd. €
Asioita	3,3 milj.	2,8 milj.
Velallisia	454 000	560 000

¹⁷ Lähteet: Regeringsbeslut 2021-12-22 Fi2021/02853 ja Budgetunderlag för Kronofogdemyndigheten för åren 2023-2025, 2022-02-21 KFM 1265-2022

¹⁸ Samoin kuin Suomessa Ruotsissakaan ei julkisoikeudellisesta toiminnasta veloittettavia maksutuloja nettouteta viraston tuloksi. Maksutulot vastaavat yli 80 prosenttisesti toiminnasta aiheutuvia kustannuksia molemmissa maissa.

Rikosseuraamukset

Kansainväliseen vertailuun rangaistusten täytäntöönpanosta vaikuttavat maakohtaiset erot seuraamusjärjestelmissä sekä työnjaossa viranomaisten kesken. Henkilöstöresurssien tarpeeseen vaikuttaa erityisesti se, kuinka paljon seuraamusjärjestelmässä painottuu ehdottoman vankeusrangaistuksen käyttö suhteessa yhdyskuntaseuraamuksiin. Esimerkiksi Suomessa valvottu koevapaus on osa ehdotonta vankeusrangaistusta ja monissa muissa maissa sitä pidetään yhdyskuntaseuraamuksena. Edelleen se, kuinka suljetuissa tai avoimissa olosuhteissa vankeusrangaistuksia pannaan täytäntöön, vaikuttaa resurssitarpeisiin. Eroja on myös ulkopuolisten palveluiden käytössä ja siinä minkä toimijan rahoittamana jokin palvelu toteutuu.

Vankilat

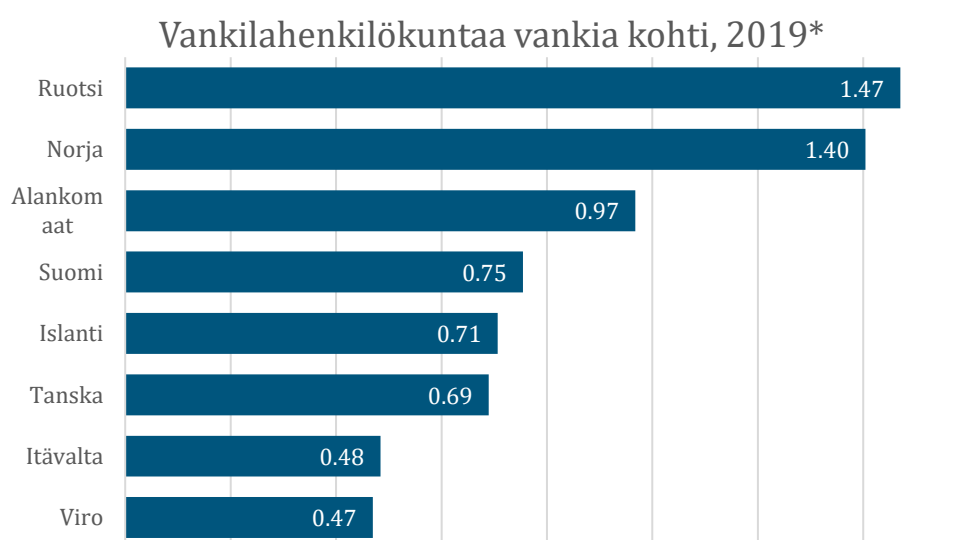
Valvonta - ja turvallisuustyö on Pohjoismaissa ja laajemminkin ensisijaisesti kunkin maan vankilaorganisaation omaa työtä. Muissa tehtävissä järjestämistavat ja toteutusmallit vaihtelevat, mikä tulee tunnistaa vertailuja tulkittaessa. Tämän moninaisuuden ja kansallisten seurantarjestelmien erojen seurauksena kustannusten ja henkilöstöresurssien luotettava vertailu on erittäin hankalaa jopa Pohjoismaiden kesken. Oheisessa taulukossa on esimerkkinä eräiden henkilöstöryhmien sisältyminen laskentaan pohjoismaisessa vertailussa.

Taulukko 5 Eräiden henkilöstöryhmien sisältyminen vankilahenkilöstöön (Pohjoismainen tilasto 2016-2020, Kriminalomsorgen)

Henkilöstöryhmä	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Opettajat, henkilöstökoulutus	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Opettajat, vankiopetus	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Vartijakurssilaiset opetuksessa	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Vartijakurssilaiset harjoittelussa	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä
Lääkärit	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Ei
Sairaanhoitajat	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Kulttuuri ja vapaa-aika	Kyllä	Osittain	Osittain	Kyllä	Osittain
Toiminnot/ohjelmat	Osittain	Osittain	Osittain	Osittain	Osittain
Vangin kuljetus	Osittain	Osittain	Osittain	Kyllä	Kyllä

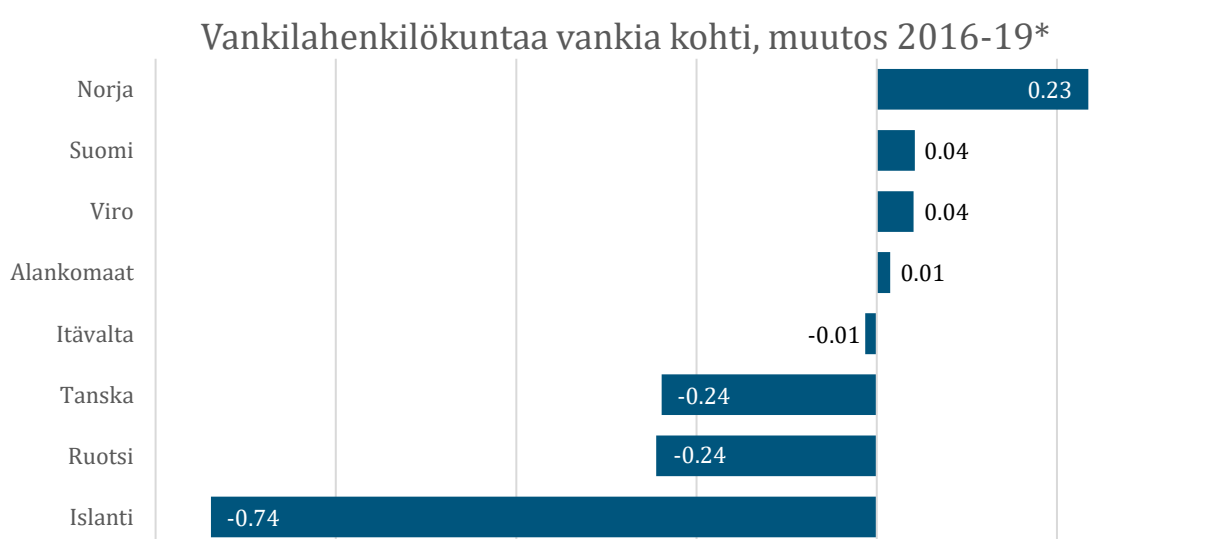
Tyypillisesti eroja on esimerkiksi vankien opetuksen ja terveydenhuollon järjestämisessä, mutta myös siinä kuinka paljon ulkopuoliset järjestöt tuottavat palveluja. Pohjoismaista Norjassa on pisimmälle viety ns. import malli, missä palveluiden tuottamisesta ja rahoittamisesta vastaa sama viranomainen kuin niistä vastaa yleensäkin yhteiskunnassa. Ruotsin ja Tanskan vankeinhoito tuottaa pohjoismaista eniten palveluja omana työnä. Suomi sijoittuu vertailussa näiden välille. Suomessa vankilaopetuksen järjestävät kuntien ja kuntayhtymien ylläpitämät oppilaitokset, Terveydenhuollon järjestämisestä vankilassa vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alainen Vankiterveydenhuollon yksikkö. Erot tukipalveluiden järjestämisessä heijastuvat myös resurssien kohdentumiseen seurannassa. Suomessa erilaisia tukipalveluita kuten ICT-, talous- ja henkilöstöhallinnon sekä

toimitilahallinnon tehtäviä on keskitetty niin hallinnonalan kuin valtiokonserninkin tasolla rahoituksen ollessa kuitenkin pääosin Rikosseuraamuslaitoksen omassa budjetissa. Myös vanginkuljetuksen toteutusmallit eroavat Pohjoismaissa. Kuljetuksiin käytetty oma työpanos on mukana vankiloiden henkilöstövahvuudessa. Kansalliset kuljetusyksiköt ovat pääasiallinen toimintatapa, mutta niiden tehtävien laajuus poikkeaa paljon maittain. Ruotsissa kuljetusyksikön tehtäväkuva on laajin. Suomessa ei ole kansallista kuljetusyksikköä, kuljetusvastuut jakautuvat Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin kesken.

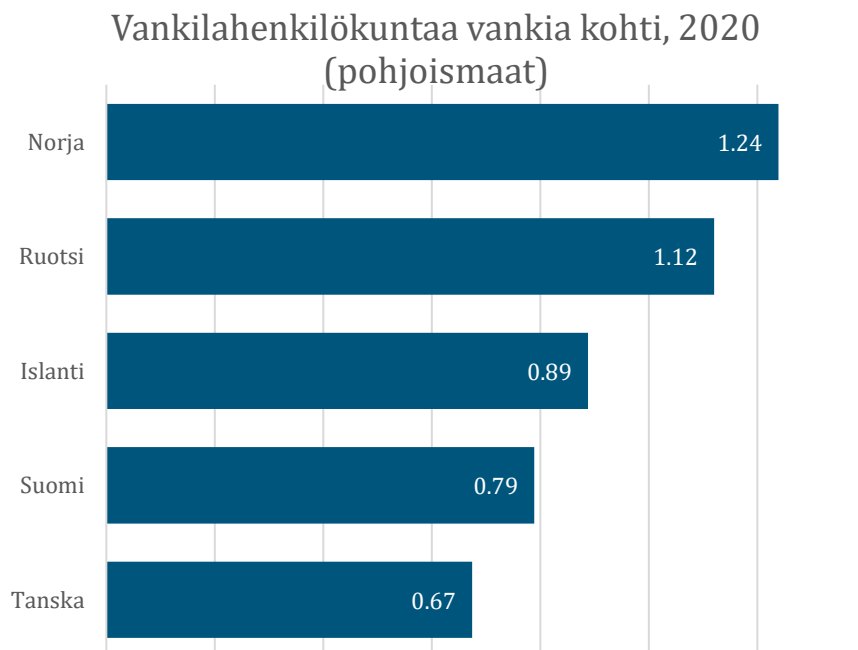
Kuvio 20 Vankilahenkilökuntaa vankia kohti (sisältää kaikki mukaan lukien keittiöhenkilökunnan) (Lähde: Eurostat)

Eurostatin vuoden 2019 tilastojen mukaan (kuvio 20) vankilahenkilökunnan määrä Suomessa on vertailumaiden keskiluokkaa. Henkilökunnan määrä on pysynyt likimain muuttumattomana vuoteen 2016 verrattuna (kuvio 21).

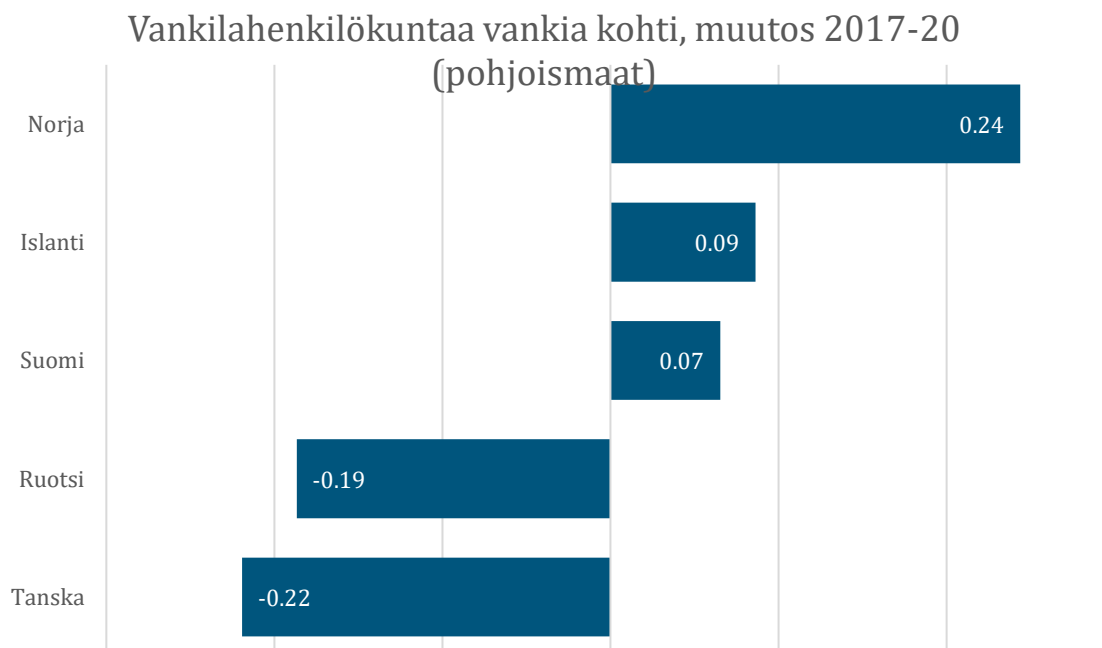

Kuvio 21 Vankilahenkilökuntaa vankia kohti muutos (sisältää kaikki mukaan lukien keittiöhenkilökunnan) (Lähde: Eurostat)

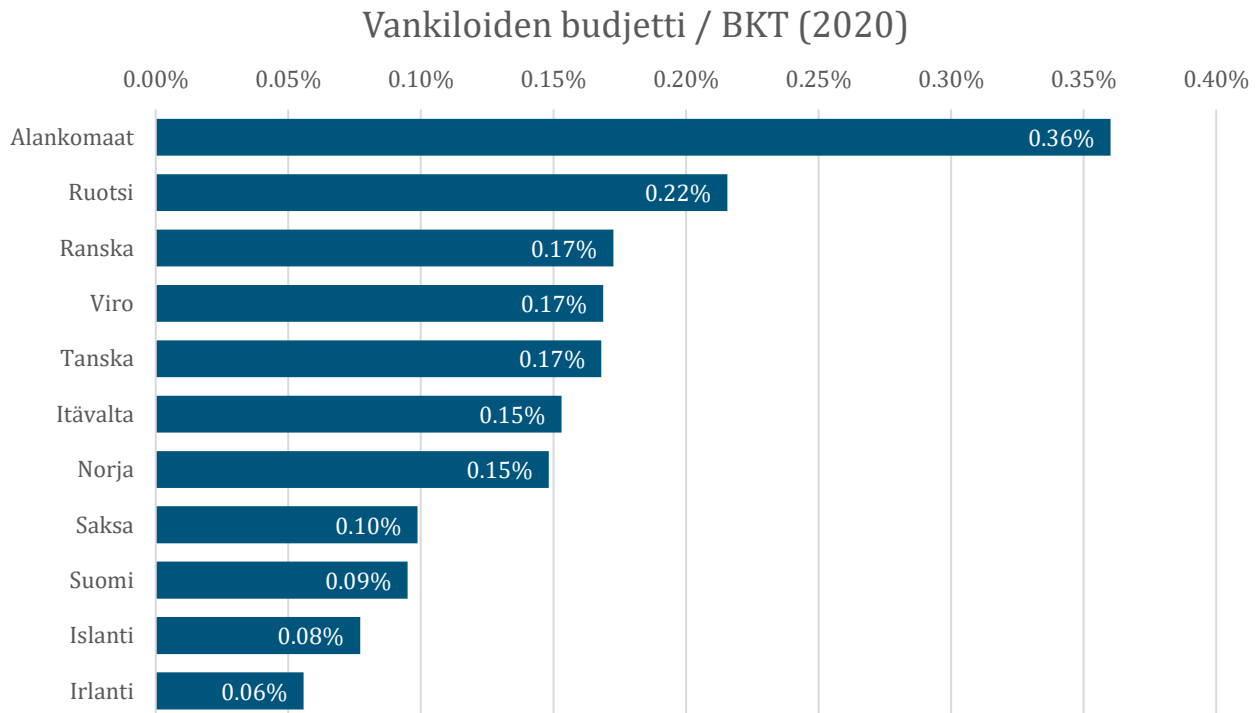
Kuviot 20 ja 21 sisältävät vankiloiden kaikki työntekijät (mm. keittiöt, tekninen huolto ym.). Kuviossa 22 ja 23 raportoidaan Kriminalomsorgenin pohjoismaiden vertailuraportin tilastoja, relevantimpi, joihin sisältyy vain vanginvartijat, opettajat ja vankien hoitohenkilökunta. Tässä vertailussa Suomessa on vankilahenkilökuntaa per vanki vähinten Tanskan jälkeen.

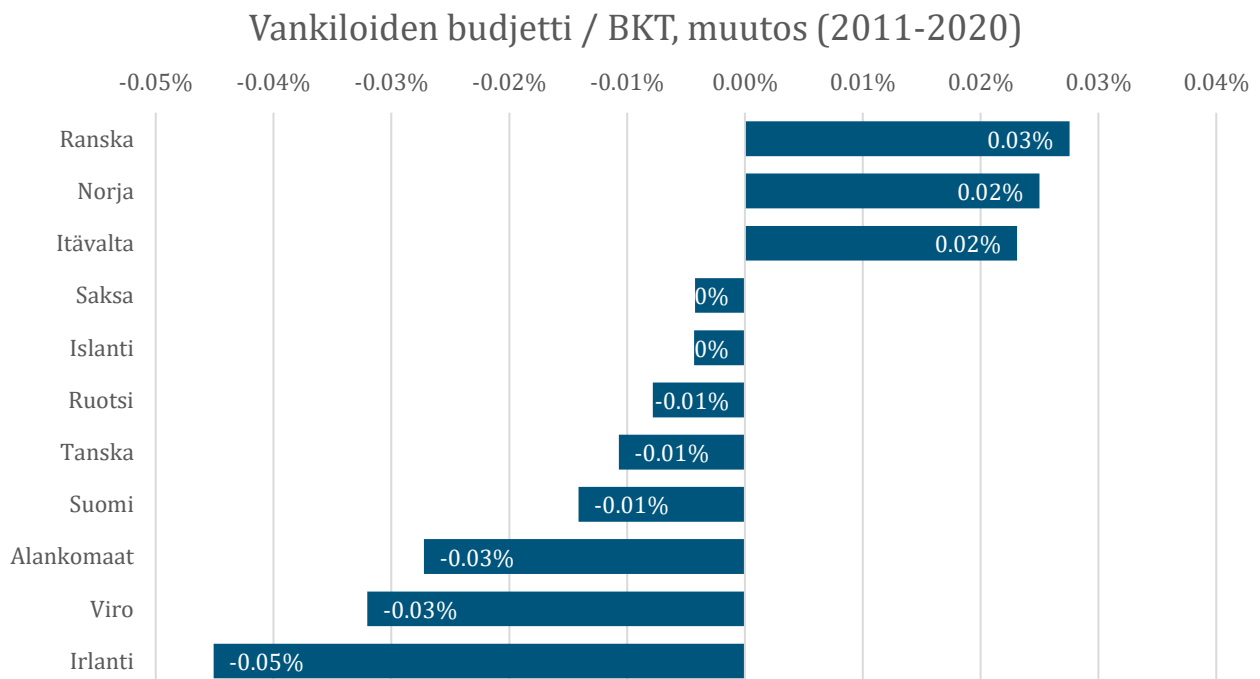
Kuvio 22 Vankilahenkilökunta per vanki (vain vartijat opettajat ja hoitohenkilökunta)
(Lähde: Pohjoismainen tilasto 2016-2020, Kriminalomsorgen)

Kuvio 23 Vankihenkilökunta per vanki muutos (vain vartijat opettajat ja hoitohenkilökunta)
(Lähde: Pohjoismainen tilasto 2016-2020, Kriminalomsorgen)

Kuvio 24 Vankiloiden budjetti per BKT (Lähde: Eurostat)

Kuvio 25 Vankiloiden budjetti per BKT muutos (Lähde: Eurostat)

Vankiloiden budjettivertailusta ilmenee, että Suomen vankiloiden budjetti on bruttokansantuotteeseen suhteutettuna vertailumaista kolmen pienimmän joukossa. Budjetin BKT-osuus on myös hieman laskenut vuosikymmenen aikana.

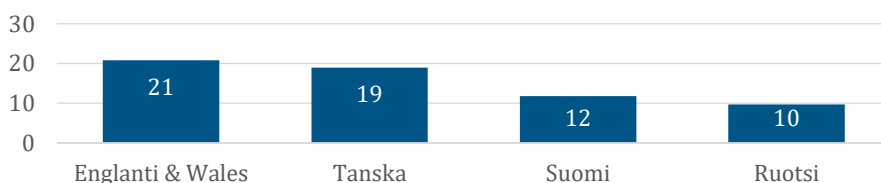
Taulukko 6 Vankipaikat ja käyttöasteet

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Avovankilayksiköt					
vankipaikkoja	1127	965	44	1146	873
vankeja	1115	809	41	1038	821
käyttöaste %	99	84	93	91	94
Suljetut vankilat					
vankipaikkoja	1012	1949	125	2434	3623
vankeja	1002	1919	114	2207	3442
käyttöaste %	99	98	91	91	95
Tutkintavankilat					
vankipaikkoja	1802		8		2160
vankeja	1856		2		2001
käyttöaste %	103		25		93
YHTEENSÄ					
vankipaikkoja	3940	2914	177	3580	6656
vankeja	3975	2728	157	3245	6264
käyttöaste %	101	94	89	91	94

Suomessakin tutkintavangit sijoitetaan erilleen vankeusvangeista, vaikka tutkintavankipaikkoja ole yllä olevassa tilastossa eritelty. Vankipaikkojen käytössä on suuria alueellisia eroja.

Yhdyskuntaseuraamukset

Myös yhdyskuntaseuraamusjärjestelmät eroavat eri maiden välillä siinä millaisia ja minkä pituisia yhdyskuntaseuraamuksia ylipäätään on käytössä, mikä viranomaisen päättää seuraamusvalinnasta ja seuraamuksen sisällöstä, käytetäänkö seuraamuksia itsenäisinä vai oheisseuraamuksina, mille kohderyhmille seuraamukset ovat sekä miten muut yhteiskunnan toimijat osallistuvat ja rahoittavat yhdyskuntaseuraamuksiin usein kuuluvia hoidollisia ja kuntouttavia sisältöjä. Suurin ero maiden välillä liittyy siihen, päättääkö tuomioistuin vai täytäntöönpanoviranomainen yhdyskuntaseuraamuksen sisällöstä. On maita, joissa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun tulee anoa yhdyskuntaseuraamukseen pääsyä (muut Pohjoismaat) ja maita, joissa tuomioistuin päättää etukäteen määritellyn yhdyskuntaseuraamuksen (kuten Suomessa).

Kuvio 26 Päivittäinen keskimääräinen asiakasmäärä/henkilöstö (yhdyskuntaseuraamukset) (Lähde European Probation Book)

Oikeusistuimet – taulukko

	1. asteen tuomioistuin	2. asteen tuomioistuin / valitus-tuomioistuin	Korkein oikeus	1. asteen hallintotuomioistuin	2. asteen hallintotuomioistuin	Korkein hallinto-oikeus	Perustuslaki-tuomioistuin
Suomi	Käräjäoikeudet	Hovioikeudet	Korkein oikeus	Hallinto-oikeudet		Korkein hallinto-oikeus	Perustuslakivaliokunta Eduskunnan oikeusasiamies
Ruotsi	Tingsrätter	Hovrätter	Högsta domstolen	Förvaltningsrätter	Kammarrätter	Högsta förvaltningsdomstolen	
Norja	Tingrettene	Lagmannsrettene	Høyesterett				
Tanska	District courts, Land Registration Court, Courts of Greenland, Court of the Faroe Islands	Vestre Landsret, Østre Landsret	Højesteret				
Islanti	Héraðsdómstólar	Landsréttur	Hæstiréttur				
Viro	Maakohtud	Ringkonnakohtud	Riigikohus	Halduskohtud		Korkeimman oikeuden yhteydessä	Korkeimman oikeuden yhteydessä
Saksa (liittovaltio)	<u>Amtsgericht</u> (kunnallinen /osavaltiotaso) <u>Landgerichte</u> (liittovaltiotaso) Ordentliche Gerichtsbarkeit (liittovaltiotaso) sekä esimerkiksi Arbeitsgerichte (työ), Sozialgerichte (sosiaalasiat)	<u>Oberlandesgericht</u> (liittovaltiotaso) sekä esimerkiksi Landesarbeitsgerichte, Landessozialgerichte	<u>Bundesgerichtshof</u> , Bundesarbeitsgericht, Bundessozialgericht, Bundesfinanzhof, Bundespatentgericht (kaikki liittovaltiotasoisia)	Verwaltungsgerichte (liittovaltiotaso)	Oberverwaltungsgerichte (liittovaltiotaso)	Bundesverwaltungsgericht (liittovaltiotaso)	Bundesverfassungsgericht (liittovaltiotaso) State constitutional courts (osavaltiotaso)
Itävalta (liittovaltio)	Ordentliche Gerichte (liittovaltiotaso) Landesgerichte (osavaltiotaso) Bezirksgerichte	Oberlandsgerichte (osavaltiotaso)	Oberster Gerichtshof	Verwaltungsgerichte (liittovaltiotaso) Bundesverwaltungsgericht (liittovaltiotaso) Landesverwaltungsgericht (osavaltiotaso)		Verwaltungsgerichtshof	Verfassungsgerichtshof
Ranska	Siviili: Tribunal de grande instance, tribunal d'instance Rikos: Tribunal de police, tribunal correctionnel, cour d'assises	Cours d'appel	Cour de cassation	Tribunal administratif (sekä erityishallinto-tuomioistuimet)	Cours administratives d'appel (sekä erityishallinto-tuomioistuinten valitusaste)	Conseil d'État	Conseil Constitutionnel
Alankomaat	Rechtbanken	Gerechthoven	Hoge Raad	College van Beroep voor het bedrijfsleven (erityishallinto-tuomioistuin)		Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State	
Irlanti (Common law)	a High Court, the Circuit Court, The District Court	the Court of Appeal	the Supreme Court				